

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-12-22
meddelad i
Umeå

Mål nr M 2393-16

SÖKANDE

Bolaget Mineral AB, 556231-6850
932 81 Skelleftehamn

Ombud: Advokat [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Advokat F [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

MOTPART

1. Länsstyrelsen i Västerbottens län
901 86 Umeå

2. Bygg- och miljönämnden, Skellefteå kommun
931 85 Skellefteå

SAKEN

Ändring av villkor 8 och 9 och provisorisk föreskrift P4 för vissa utsläpp till vatten avseende verksamheten vid Rönnskärsverken, Skellefteå kommun

Avrinningsområde: 20 (Skellefte älv)
N: 7 186 510, E: 798 330 (Rönnskärsverken)

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar mark- och miljööverdomstolens dom avseende tillstånd för Bolaget Mineral AB till verksamheten vid Rönnskärsverken m.m. meddelad den 27 juni 2014, M 7429-13, vad avser villkoren 8 och 9 i mark- och miljödomstolens dom den 5 juli 2013 i mål M 1012-09 samt den provisoriska föreskriften P4 i mark- och miljööverdomstolens dom på följande sätt. Under åren 2016 och 2017 ska villkoret 8 avseende zink och kadmium inte tillämpas, under åren 2016 och 2017 får halterna av Ptot i utgående vatten från det sanitära reningsverket som årsmedelvärde inte överstiga 1,2 mg/l (villkor 9) och utsläppen av koppar och

Dok.Id 268605

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

under åren 2016 och 2017 får utsläppen av koppar och kadmium inte överstiga 0,80 ton respektive 60 kg per år (den provisoriska föreskriften P4)

BAKGRUND OCH TIDIGARE BESLUT

Bolaget Mineral AB (bolaget) bedriver smältverksamhet m.m vid Rönnskärsverken i Skelleftehamn. Verksamheten bedrivs för närvarande med stöd av ett tillstånd som meddelades av mark- och miljödomstolen i deldom den 5 juli 2013 i mål M 1012-09. I domen sköts bl.a. upp frågan om åtgärder avseende kylvattenssystemet, utredning U4. Efter överklagande ändrade Mark- och miljööverdomstolen tillståndet, såvitt här är av intresse den provisoriska föreskriften P4, genom dom den 27 juni 2014 i mål nr M 7429-13. Tillståndet vann laga kraft den 25 juli 2014.

Utredning U4 medför att bolaget ska utreda och utvärdera

U4. De tekniska, miljömässiga och ekonomiska förutsättningarna att helt eller delvis sluta kylvattenssystem och minska läckaget av metaller till detta system.

U4 ska tillsammans med förslag till villkor redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år efter det att lagakraftägande tillstånd till verksamheten föreligger dvs. senast den 25 juli 2017.

Villkor 8 och 9 samt den provisoriska föreskriften P4 berörs av nu aktuell ansökan i gällande tillstånd och har följande lydelse.

Villkor

8. Halterna av metaller i utgående vatten från det **sanitära reningsverket** får som veckomedelvärden inte överstiga följande:

Koppar 1,0 mg/l
Bly 0,60 mg/l
Zink 1,5 mg/l
Arsenik 1,0 mg/l
Nickel 0,70 mg/l
Kadmium 4,0 µg/l
Kvicksilver 2,0 µg/l

Kontroll ska ske med automatisk provtagare. Villkoret ska anses uppfyllt om angivna värden innehålls under 42 veckor per kalenderår för respektive ämne.

9. Halterna av följande ämnen i utgående vatten från det sanitära reningsverket får som årsmedelvärden inte överstiga:

BOD₇ 15 mg/l

P_{tot} 0,50 mg/l

Kontroll ska ske med automatisk provtagare.

Tillsynsmyndigheten får ersätta begränsningsvärdet för BOD₇ med ett likvärdigt begränsningsvärde för TOC.

Provisoriska föreskrifter

P4. Utsläpp av metaller med kylvatten, spol- och regnvatten, processavloppsvatten och vatten från det sanitära reningsverket får inte överstiga följande mängder per år.

Koppar 0,40 ton

Bly 0,25 ton

Zink 2,5 ton

Arsenik 0,50 ton

Nickel 0,15 ton

Kadmium 30 kg

Kvicksilver 20 kg

Vid beräkning av utsläppet ska avdrag göras för metallmängderna i ingående kylvatten, vilka ska beräknas utifrån metallhalterna i ingående kylvatten och det samlade utgående kylvattenflödet. Kontroll ska göras med automatiska provtagare.

YRKANDEN

Bolaget Mineral AB (Bolaget) yrkar att mark- och miljödomstolen med stöd av 24 kap. 8 § miljöbalken ändrar villkor 8 så att det ges följande lydelse (tillägg kursiverat).

Halterna av metaller i utgående vatten från det sanitära reningsverket får som veckomedelvärden inte överstiga följande:

Koppar 1,0 mg/l

Bly 0,60 mg/l

Zink 1,5 mg/l

Arsenik 1,0 mg/l

Nickel 0,70 mg/l
Kadmium 4,0 µg/l
Kvicksilver 2,0 µg/l

Kontroll ska ske med automatisk provtagare. Villkoret ska anses uppfyllt om angivna värden innehålls under 42 veckor per kalenderår för respektive ämne. *Under åren 2016 och 2017 ska detta villkor inte tillämpas avseende zink och kadmium.*

A.2 Bolaget yrkar att mark- och miljödomstolen med stöd av 24 kap. 8 § miljöbalken ändrar villkor 9 så att det ges följande lydelse (tillägg kursiverat).

Halterna av följande ämnen i utgående vatten från det sanitära reningsverket får som årsmedelvärden inte överstiga:

BOD7 15 mg/l
Ptot 0,50 mg/l

Kontroll ska ske med automatisk provtagare.

Tillsynsmyndigheten får ersätta begränsningsvärdet för BOD7 med ett likvärdigt begränsningsvärde för TOC.

Under åren 2016 och 2017 får halterna av Ptot i utgående vatten från det sanitära reningsverket som årsmedelvärde inte överstiga 1,2 mg/l.

A.3 Bolaget yrkar slutligen att mark- och miljödomstolen ändrar den provisoriska föreskriften P4 så att den ges följande lydelse (tillägg kursiverat).

Utsläpp av metaller från samtliga punktutsläpp utom från granuleringsanläggningen får inte överstiga följande mängder per år:

Koppar 0,40 ton
Bly 0,25 ton
Zink 2,5 ton
Arsenik 0,50 ton
Nickel 0,15 ton
Kadmium 30 kg
Kvicksilver 20 kg

Vid beräkning av utsläppet ska avdrag göras för metallmängderna i ingående kylvatten, vilka ska beräknas utifrån metallhalterna i ingående kylvatten och det samlade utgående kylvattenflödet. Kontroll ska göras med automatiska provtagare.

Under åren 2016 och 2017 får utsläppen av koppar och kadmium enligt ovan inte överstiga följande mängder per år.

Koppar 0,80 ton

Kadmium 60 kg

BOLAGETS ANSÖKAN

Vid Rönnskärsverken hanteras flera olika slags processvatten och annat vatten. De vatten som berörs av denna ansökan är:

- Kylvatten: Havsvatten som används för indirekt kylning av processerna. Vattnet släpps ut till Bottenviken, direkt utan rening.
- Regn- och spolvatten: Vatten som samlas upp från asfalterade ytor, takavrinning m.m. (dagvatten) samt vatten från verkstadslokaler och liknande. Vattnet leds till och renas i Rönnskärsverkens centrala reningsverk.
- Pumpvatten: Grundvatten som sedan februari 2015 pumpas från lagerplatser på det område som kallas Källargrundet till det centrala reningsverket, för rening.
- Sanitärt spillvatten: Vatten från duschar, handfat, toaletter och liknande som renas i separat sanitärt reningsverk. Därutöver finns följande vatten i verksamheten.
- Processvatten: förorenat vatten som varit i kontakt med processerna och renas i det centrala reningsverket.
- Avdrivarvatten: vatten som används vid produktionen av svaveldioxid och pH-justeras innan det släpps ut i Bottenviken.
- Granuleringsvatten: renas från och med den 25 juli 2016 i ett separat reningsverk kallat RV2.

Skäl för ändring av villkor 8 och 9

Bakgrund till ansökan

Rönnskärsverkens reningsverk för sanitärt spillvatten är av typen Emendoverk, vilket är en beprövad standardteknik för rening av denna typ av vatten. Reningsverket har både ett biologiskt och ett kemiskt reningssteg. I det biologiska reningssteget passerar vattnet genom en biobädd. Därefter når vattnet en flockningsbassäng där en fällningskemikalie tillsätts. Efter att ha passerat dessa båda steg leds vattnet

till en sedimentationsbassäng där slammet avskiljs. Det renade vattnet passerar därefter över en tandad skibordränna och provtas innan det släpps ut i recipienten Sörfjorden. Det har under flera år varit svårt att upprätthålla konstant optimal drift vid det sanitära reningsverket. Det sanitära spillvatten som uppstår vid Rönnskärsverken har en delvis annan karaktär än spillvatten från hushåll. Det innehåller mer duschvatten jämfört med normalt spillvatten och blir därför näringsfattigare för de bakterier som finns i biobädden. Bolaget har vid flera tillfällen under senare år anlitat konsulter för att optimera reningsverkets funktion. Olika åtgärder har provats, framförallt olika försök att minska biobäddens aktiva del eftersom den expertis som bolaget har anlitat har menat att vattnet vid Rönnskärsverken är alltför näringsfattigt för att hela bädden ska utnyttjas. Om biobädden är för stor i förhållande till vattnets näringsinnehåll riskerar man att fel bakterier etablerar sig i den. Även försök med justering och utjämning av vattenflödet genom reningsverket och justering i doseringen av fällningskemikalie har genomförts.

I slutet av år 2015 och början av år 2016 noterade bolaget att biobäddens funktion försämrats i högre grad än vad som tidigare inträffat och att utsläppet av BOD₇ var förhöjt. Samarbete inleddes med en konsult som, i motsats till tidigare anlita extern expertis, föreslog att biobädden skulle aktiveras i sin helhet, vilket gjordes. Dessutom prövades möjligheten att använda trumfilter för att i ett nytt tredje steg i reningsprocessen avskilja partiklar från vattnet. Försöket med trumfilter var dock inte lyckat eftersom det uppstod skumbildning, vilket i sin tur resulterade i att filtrets backspolningsmekanism inte fungerade.

Att justera biobädden och följa upp effekten av en vidtagen åtgärd kräver att viss tid får förflyta eftersom det är fråga om levande bakterier som ska anpassa sig till nya förhållanden. Sedan hela biobädden tagits i drift kunde Bolaget dock konstatera att halterna BOD₇ i utgående renat vatten sjönk och att åtgärden således i detta avseende var effektiv. Effekten blev emellertid den motsatta för P_{tot}. Denna halt visade sig oförklarligt stiga och ligger nu på en sådan nivå att begränsningsvärdet (årsmedelvärde 0,5 mg/l) i villkor 9 riskerar att överskridas, trots låga nivåer under våren. Även halterna zink och kadmium har stigit. Medan den höga halten BOD₇

kunde hänföras till effektiviseringsbehov i reningsverkets biologiska reningssteg bedöms skälet till de förhöjda halterna av P_{tot} , zink och kadmium hänföra sig till det kemiska reningssteget. Orsaken till de förhöjda halterna bedöms nämligen vara att dessa ämnen i flockningsbassängen bundits i flockar som är för små för att fångas upp i sedimentationsdammen och därför följer med ut i recipienten. Bolaget har undersökt men ännu inte lyckats utröna varför detta, som det verkar, blev en konsekvens av åtgärderna i biobädden. Samma fällningskemikalie (Ekoflock 91) har använts i flera år. Ekoflock 91 fungerar väl i laboratorieförsök, men nu har flockarna visat sig bli alltför fina för att de effektivt ska kunna avskiljas i sedimentationsdammen. Bolaget kan konstatera att trots att det vatten som lämnar sedimentationsdammen ser klart ut innehåller det en alltför stor mängd fina partiklar – innehållande bl.a. P_{tot} , zink och kadmium – som inte sedimenterat i sedimentationsdammen utan istället följer med utloppsvattnet till recipienten. Trots de omfattande åtgärder som bolaget vidtagit för att optimera driften vid reningsverket kan bolaget således konstatera att vad gäller kadmium kommer villkor 8 inte att kunna innehållas. Vad gäller zink och P_{tot} finns det risk för att villkor 8 respektive 9 överskrids. Bolaget har mot bakgrund av ovanstående beslutat att bygga om reningsverket för att skapa en effektivare metallfällning och partikelavskiljning. Åtgärden innebär följande:

- Statiska mixrar installeras för att ge effektivare inblandning av tillsatskemikalier.
- Befintlig fällningskemikalie tillsätts via de nya statiska mixrarna.
- En ny fällningskemikalie tillsätts som är särskilt effektiv för metaller.
- Polymer tillsätts för att skapa större och stabilare flockar för effektivare avskiljning av partiklar i sedimentationsbassängen.

Laboratorietester har utförts och indikerar att detta är effektiva åtgärder för att reningsverket ska kunna innehålla de villkor som gäller för verksamheten. Bolaget gör bedömningen att ombyggnationen av reningsverket kan genomföras före årsskiftet 2016/17. Därefter behövs viss tid för provdrift och intrimning av doseringar m.m. Bolaget yrkar därför att villkor 8 och 9 ändras tillfälligt under åren 2016 och 2017 vad avser P_{tot} , kadmium och zink, på det sätt som framgår av bolagets yrkanden.

Miljökonsekvenser av yrkad ändring av villkor 8 och 9

Utsläppspunkten för sanitärt vatten från Rönnskärsverken är beläget åt söder, dvs. samma sida som Skellefteälven mynnar ut vid. Det är därför av intresse att sätta utsläppen av P_{tot} , kadmium och zink i relation till den mängd av dessa ämnen som tillförs recipienten via Skellefteälven.

Vid maximal drift enligt tillståndet medger nuvarande villkor 9 utsläpp av ca 22,5 kg P_{tot} per år från det sanitära reningsverket till recipienten. Med den villkorsändring som bolaget nu yrkar kommer utsläppet som högst att kunna uppgå till 54 kg P_{tot} per år under åren 2016 och 2017. Detta utgör ett mycket begränsat bidrag av fosfor till recipienten. Vid den mätstation som finns i Skellefteälven, Kvistforsen, uppmättes den årliga transporten av fosfor från älven till ca 31 000 kg/år i medelvärde för åren 2010 till 2015. Därtill kommer att mätstationen Kvistforsen är belägen uppströms Skellefteå stad och att det bidrag som härrör från de tätbefolkade nedre delarna av älv dalen således inte är inkluderade i det uppmätta värdet. Bidraget av P_{tot} från Rönnskärsverkens sanitära reningsverk kommer även vid ett tillfälligt något högre utsläpp att vara försumbart i förhållande till totalutsläppet via Skellefteälven till Bottenviken. Miljökonsekvenserna av den yrkade villkorsändringen får därmed anses acceptabla.

När det gäller zink respektive kadmium mäts dessa ämnen som veckomedelvärden, som ska innehållas 42 av årets veckor. Det går därför inte att på ett rättvisande sätt säga vilken total utsläppsmängd nuvarande villkor 8 medger vid maximal drift.

Maximalt årsutsläpp från den *samlade verksamheten* vid Rönnskärsverken regleras av den provisoriska föreskriften P4, där utsläppen från det sanitära reningsverket utgör en delmängd. Tillåtet totalutsläpp från den samlade verksamheten enligt föreskrift P4 är 2 500 kg zink och 30 kg kadmium. Om nuvarande utsläppsnivå från det sanitära reningsverket kvarstår beräknas årsutsläppet av zink från denna utsläppspunkt bli ca 80 kg, och vad gäller kadmium ca 900 gram. År 2015 var utsläppen 25 kg zink och 110 gram kadmium. Utsläppen från det sanitära reningsverket utgör således en mycket liten del av verksamhetens totala utsläpp. Även vad gäller zink och kadmium är en jämförelse med bidraget till recipienten från Skellefteälven

relevant; mängden zink som transporteras med älven är ca 17 000 kg/år och mängden kadmium ca 42 kg/år. Vad gäller zink utgör det beräknade maximala bidraget från det sanitära reningsverket således en försumbar andel och vad gäller kadmium är bidraget mycket litet, 900 gram utgör endast ca 2 % av 42 kg. En tillfällig ökning i den storleksordning som bolaget nu yrkar får därmed anses acceptabel ur miljösynpunkt, särskilt i ljuset av att verksamhetens sammanlagda utsläpp regleras i särskild föreskrift (P4). Vad gäller kadmium bedöms dessutom det sammanlagda utsläppet från Rönnskårsverken minska jämfört med tidigare år eftersom de diffusa kadmiumutsläppen mycket kraftigt reducerats. Den yrkade ändringen innebär inte att någon kvalitetsfaktor i tillämplig miljö kvalitetsnorm för vatten försämras.

Rättslig grund för yrkad villkorsändring

Enligt 24 kap. 8 § miljöbalken får tillståndsmyndigheten efter ansökan av tillståndshavaren ändra andra villkor i en tillståndsdom än sådana som avser storleken av ersättningens belopp, om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs. Den villkorsändring bolaget nu yrkar påkallas av omständigheter som inte kunde förutses när tillståndet meddelades. Det villkor avseende utsläpp av zink och kadmium från det sanitära reningsverket som bolaget yrkade i tillståndsprövningen, och vilket också slutligt föreskrevs, beaktade den variation i reningsgrad som förekommit i reningsverket. Sedan tillståndet togs i anspråk har villkoret uppfyllts fram tills nu, och vid en jämförelse med tidigare års utsläpp framgår att värdena innehölls redan innan dess, dvs. när fortfarande verksamhetens förra tillstånd gällde. Villkoret var således välavvägt och realistiskt i förhållande till reningsverkets funktion fram till slutet av år 2015.

Den försämring som inträffade i slutet av år 2015 var av en art som inte tidigare förekommit och inte kunde förutses. Bolaget har beslutat att med anledning av försämringen bygga om reningsverket på det sätt som ovan beskrivits, en omfattande åtgärd som i sig visar att den uppkomna situationen är exceptionell. Att reningsfunktionen även tidigare varierat innebär att Bolaget har stor erfarenhet av och kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas vid nedsatt funktion i reningsverket. Att bolaget trots detta ännu inte kunnat komma till rätta med halterna P_{tot} , zink och

kadmium visar även det vilken ovanlig situation som uppstått. Sammantaget beror behovet av en tillfällig lättnad av villkoret på omständigheter som inte kunde förutses när villkoret föreskrevs och det föreligger därför skäl för ändring. Vad gäller P_{tot} är medelvärdet hittills i år 0,7 mg/l. På grund av vårens låga nivåer är medelvärdet idag lägre än vad som kan förväntas vara medelvärdet vid årets slut. Bolaget yrkar därför att nivån i villkoret sätts till 1,2 mg/l. Vad gäller zink och kadmium är det idag så svårt att förutse vilket medelvärde som kommer att kunna innehållas vecka för vecka, att en tillfällig höjning av värdena i villkor 8 inte är en adekvat lösning. Bolaget kan i dagsläget och under ombyggnadsskedet inte säkerställa innehållandet av någon särskild halt, varför ett haltvillkor skulle behöva ange en nivå som är så hög att gränsen inte fyller någon funktion, alternativt ge utrymme för så många veckors avsteg att villkoret av det skälet inte är meningsfullt. Av dessa skäl är ett tillfälligt uppehåll i tillämpningen av villkor 8 avseende zink och kadmium den lämpligaste lösningen. Bolaget kommer självklart även under tiden fram till, under och efter ombyggnaden av reningsverket att fortsätta arbetet med att optimera dess funktion och tillse att utsläppen blir så låga som möjligt.

Både kadmium- och zinkutsläppen omfattas dessutom av föreskrift avseende Rönnskärsverkens totala årsutsläpp (provisorisk föreskrift P4). Villkor 8 och 9 är också i den uppkomna situationen uppenbart strängare än nödvändigt såvitt avser åren 2016 och 2017. Villkoren för en verksamhet ska säkerställa att miljöbalkens krav uppfylls. Enligt bolagets uppfattning är det uppenbart att dessa krav säkerställs även med den tillfälliga ändring bolaget yrkar. Verksamhetens bidrag till recipienten är försumbara i förhållande till bidraget från Skellefteälven när det gäller P_{tot} och zink och i fråga om kadmium är bidraget mycket litet. Lättnaden avser dessutom endast en tid om två år under vilken det sanitära reningsverket kommer att byggas om, vilket ger lägre utsläpp på sikt. Miljökonsekvenserna av den yrkade ändringen är således små. Det är i nu praktiken omöjligt för bolaget att bedriva verksamheten vid Rönnskärsverken utan att överskrida de aktuella villkoren under åren 2016 och 2017. Även på den grunden att villkoren för åren 2016 och 2017 riskerar att omöjliggöra driften av en tillåtlig verksamhet utan villkorsöverskridanden måste de anses onödigt stränga. Vad gäller den yrkade ändringen av villkor 8

omfattas både kadmium och zink av föreskrift avseende verksamhetens totala årsutsläpp (provisorisk föreskrift P4). Specifika utsläppsvillkor för olika verksamhetsdelar är förvisso viktiga för att säkerställa bästa möjliga teknik i samtliga processer i en verksamhet. Vid bedömningen av miljökonsekvenserna är det dock de totala utsläppen som är av intresse. Den tillfälliga lättningen av villkor 8 innebär inte att totalutsläppen från verksamheten blir större, vilket även detta talar för att villkoret i den uppkomna situationen och med beaktande av att den yrkade ändringen är tillfällig, är onödigt strängt. Detta gäller även med den (tillfälliga) lättning av tillåtet totalutsläpp av kadmium enligt föreskriften P4, som bolaget yrkar. Ändringen av villkor 8 och föreskrift P4 kommer nämligen inte att innebära att verksamhetens sammanlagda utsläpp av kadmium blir högre än tidigare år, eftersom åtgärder i andra delar av verksamheten inneburit markant lägre diffusa utsläpp.

Skäl för ändring av den provisoriska föreskriften P4

Bakgrund till ansökan om ändrad provisorisk föreskrift avseende kadmium

Vid Rönnskärsverken finns totalt åtta olika utsläppspunkter för kylvatten. Sedan november 2015 har förhöjda kadmiumhalter uppmätts i ett av dessa, benämnt kylvattenavlopp 3. Veckoprover visade att den förhöjda halten inte var konstant utan endast inträffade stötvis. Inledningsvis sökte bolaget utan framgång orsaken till de förhöjda värdena hos de produktionsenheter som levererar vatten till det aktuella avloppet. Därefter riktades misstankarna mot ett läckage till kylvattenavlopp 3 från det s.k. regn- och spolvattensystemet.

Kylvattenavlopp 3 ligger parallellt med en ledning för regn- och spolvatten som leds till Rönnskärsverkens centrala reningsverk. Till denna regn- och spolvattenledning leds sedan februari 2015 pumpvatten från lagerplats 27 (Källargrundet). Pumpvattnet innehåller förhöjda halter av kadmium. Skälet till avledningen är att det under år 2012 uppmärksammades att grundvattnet vid lagerplats 27 började uppvisa förhöjda kadmiumhalter och att förorenat grundvatten även nådde recipienten Bottenviken. Trots ett omfattande undersökningsarbete har orsaken till att kadmium når grundvattnet inte kunnat fastställas, men för att förhindra det förorenade grundvattnet från att nå recipienten installerades sex djupa grundvattenbrunnar mellan

lagerplatsen och recipienten. Pumpningen i grundvattenbrunnarna styrs av vattennivån i brunnen relativt havsnivån och systemet har visat sig effektivt för att samla upp det förorenade grundvattnet och hindra det från att nå recipienten – tidigare diffusa utsläpp till recipienten, uppskattade till minst 130 kg kadmium/år, bedöms i och med pumpningen ha minskat mycket kraftigt. Minskningen avspeglas tydligt i de kadmiumhalter som uppmäts i ingående kylvatten, dvs. vatten som tas in till Rönnskärsverken från havet.

Källargrundet ligger i utkanten av Rönnskärs industriområde. För att pumpvattnet skulle kunna omhändertaras fick en helt ny ledning anläggas från Källargrundet till industriområdets kärnområde, där pumpvattnet kunde kopplas in på en befintlig ledning genom vilken regn- och spolvatten leds till det centrala reningsverket för rening. Den aktuella regn- och spolvattenledningen ligger i marken parallellt med kylvattenavlopp 3. Även brunnarna för respektive ledningsnät ligger parallellt med varandra. Ledningen var relinad och bedömdes vara i mycket gott skick.

För att hitta orsaken till läckaget mellan systemen inleddes ett utredningsarbete, omfattande följande åtgärder.

- Stickprovtagningar på olika ställen längs ledningssträckan i syfte att ringa in felaktigheter. Det visade sig dock svårt att fånga ett av de tillfällena då halterna var förhöjda.
- Filmning av den misstänkta regn- och spolvattenledningen genomfördes två gånger. I samband med detta rengjordes också ledningen. Inga felaktigheter kunde identifieras.
- Fysisk inspektion av de delar av ledningsnätet som är tillgängligt via brunnar.
- Ett instrument för onlinemätning hyrdes in och installerades vid en punkt så långt ner längs ledningssträckan som möjligt. Syftet var att på detta sätt kunna fånga de kortvariga toppar som misstänktes vara orsaken till problemet. Tyvärr visade det sig att instrumentet hade en alltför låg drifttillgänglighet för att kunna föra utredningen framåt.
- Igengjutning av en brunn samt pluggning av ett påstick som misstänktes vara felaktigt.
- Infärgning av vattnet för att leta möjliga felkopplingar och läckage.

Genom att studera nivåerna i en tank i det centrala reningsverket kunde slutligen slutsatsen dras att den förhöjda halten i kylvattenavlopp 3 uppstod när det förekom dämningseffekter i regn- och spolsystemet i samband med stor snösmältning eller kraftigare regn. Vid Rönnskärsverken används normalt en cistern för att buffra och utjämna regn- och spolvattensystemet vid tillfällena med höga flöden. Under början av år 2016 var denna dock tagen ur drift för underhållsåtgärder. När cisternen är ur drift kan istället själva ledningsnätet utgöra en buffert och vattnet släppas därifrån till reningsverket när de höga flödena avtagit. När det kunnat konstateras att problemen uppstod vid dämning provocerades dämning av regn- och spolvattensystemet fram genom att en ledning pluggades samtidigt som vattnet infärgades. Därvid upptäcktes en felaktighet i reliningens inskarvning i en av brunnarna vilken innebar att regn- och spolvatten kunde läcka över i kylvattensystemet vid höga vattennivåer. Skarven tätades omedelbart och sedan dess har inga förhöjda kadmiumhalter förekommit i kylvattenavlopp 3. Under den tid som felsökning pågått har dock en sådan mängd kadmium hunnit läcka över till kylvattnet att begränsningsvärdet i den provisoriska föreskriften P4 inte kommer att kunna innehållas under år 2016.

Sedan skarven tätades har inga höga eller extremt höga nivåer inträffat i regn- och spolsystemet under någon längre tid. Därför kan det inte fullständigt garanteras att läckagerisken har eliminerats och för att helt undanröja denna risk har Bolaget beslutat att det kadmiumhaltiga pumpvattnet i framtiden inte ska ledas via regn- och spolvattenledningen till det centrala reningsverket. Istället ska pumpvattnet ledas i en separat ledning som läggs på ledningsbryggor ovan jord, en kostsam men säkrare åtgärd. För att kunna genomföra detta krävs projektering, anläggningsarbeten och anpassning till övrig infrastruktur. Den nya ledningen beräknas kunna tas i drift under första halvåret 2017, varför den ansökta ändringen behöver avse såväl år 2016 som år 2017.

Bakgrund till ansökan om ändrad provisorisk föreskrift avseende koppar

Under år 2016 har tillfälligt förhöjda halter av koppar detekterats i kylvattenavloppen 4, 1Ö och 1V. Topparna har inträffat vid plötsliga, oplanerade driftstopp i samband med elavbrott. Även två planerade stopp för underhållsarbeten på anläggningen gav upphov till förhöjda halter, dock inte lika markanta. Utredning pågår

men hittills har orsaken till de förhöjda halterna inte kunnat fastställas. Ingen orsak har kunnat identifieras i produktionsenheterna. Stickprovtagningar har genomförts i ledningsnätet men det är mycket svårt att hitta felaktigheter som endast uppstår tillfälligt. Under de två sista veckorna i september genomfördes ett planerat underhållstopp vid kopparverkets flash-ugn. I samband med detta genomfördes dygnsprovtagningar men analyssvaren från dessa provtagningar är ännu inte klara. Utredningsarbetet avseende kylvattenavloppen 4, 1Ö och 1V genomförs inom ramen för utredningsvillkor U4. Bolagets egen personal arbetar i projektet tillsammans med extern konsult och en prøvotidsutredning ska ges in senast den 25 juli 2017.

I kylvattenavloppen 1Ö och 1V har även viss förhöjd grundnivå av kopparhalt kunnat konstateras. Det är dock de tillfälliga topparna som medfört att bolaget nu kunnat konstatera att begränsningsvärdet för utsläpp av koppar (400 kg/år) kommer att överskridas.

Miljökonsekvenser av yrkad ändring av P4

Den provisoriska föreskriften P4 avser utsläpp till vatten från samtliga punktkällor utom granuleringsanläggningen. Ovan beskrivna utsläpp av kadmium respektive koppar sker via kylvatten. Utloppspunkterna för kylvatten ligger i hamnbassängen (Kallholmsfjärden) samt mot öster och Skelleftebukten.

Enligt bolagets prognos kommer Rönnskärsverkens utsläpp av koppar till vatten från samtliga punktkällor utom granuleringsanläggningen att uppgå till ca 650 kg under år 2016. År 2015 emitterades 330 kg från samma punktkällor. Den *totala* tillförseln av koppar från verksamheten beräknas dock minska under år 2016 jämfört med år 2015, som ett resultat av det nya reningsverk för granuleringsvatten som togs i drift i slutet av juli 2016. Resultatet från den första hela månaden med reningen i drift indikerar att utsläppen av koppar från granuleringsvatten kommer att sjunka från ca 90 kg/månad till mindre än 1 kg/månad, en reningsgrad på 99,9 %. Utsläppsminskningen under perioden augusti till december beräknas bli ca 440 kg, det vill säga större än den prognosticerade utsläppsökningen från kylvattenavloppen

och större än den av bolaget yrkade tillfälliga höjningen av det provisoriska begränsningsvärdet.

Vad gäller kadmium är bolagets prognos att Rönnskärsverkens totala utsläpp till vatten kommer att uppgå till 55 kg år 2016. Även vad avser kadmium är reningsgraden i det nya reningsverket för granuleringsvatten mycket hög men utsläppen därifrån var redan låga, mindre än 1 kg/år. Av störst betydelse för utsläppen av kadmium är den ovan beskrivna pumpningen av förorenat grundvatten från lagerplatsen på Källargrundet. Genom införandet av pumpningen har det diffusa tillskottet av kadmium till recipienten upphört och det kadmiumhaltiga grundvattnet renas istället i Rönnskärsverkens reningsverk. Det kadmiumutsläpp som på grund av ovan beskrivna läckage ändå har skett är markant mindre än tidigare diffusa utsläpp. Det av Bolaget yrkade begränsningsvärdet 60 kg/år är mindre än hälften av de 130 kg som tidigare bedömdes nå recipienten genom diffusa utsläpp.

Vad gäller kadmium har uppsamlingen och reningen av kadmiumhaltigt grundvatten kraftigt förbättrat möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen för kadmium. Kadmiumhalten beaktas inom ramen för kemisk status. Den är för Kallholmsfjärden och Skelleftebukten idag klassad som ej god och ska vara god år 2027. Kopparhalt är en av kvalitetsfaktorerna för ekologisk status. Den är idag klassad som måttlig och den yrkade ändringen bedöms inte försämra detta.

Sammanfattningsvis kommer den yrkade ändringen av föreskriften P4 inte att innebära att Rönnskärsverkens totala utsläpp av koppar och kadmium till recipienten blir högre än tidigare år eftersom de ökade utsläppen från kylvatten är lägre än minskningen av utsläpp från granuleringsanläggningen samt diffusa utsläpp från Källargrundet. Det är vidare fråga om en tillfällig lättnad att gälla under endast två år. Miljökonsekvenserna av ändringen får därmed betraktas som acceptabla.

Rättslig grund för ändring av den provisoriska föreskriften P4

Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) slog i målet MÖD 2006:39 fast att ett av syftena med att i en tillståndsdom meddela provisoriska föreskrifter i stället för slutliga villkor är att föreskrifterna på ett smidigt sätt ska kunna ändras under

prövotiden. Omprövningen kan därmed ske på ett friare sätt än när det gäller slutliga villkor. Provisoriska föreskrifter kan alltså ändras i mildrande riktning under löpande prövotid utan att förutsättningarna för omprövning enligt 24 kap. 8 § miljöbalken behöver föreligga. Detta förhållande bekräftas i MÖD:s dom avseende verksamheten vid Rönnskärsverken, i vilken domstolen apropå just föreskrift P4 understryker att bestämmelsens karaktär av provisorisk föreskrift innebär att mark- och miljödomstolen tämligen formlöst kan ändra den.

Vad gäller *kadmium* är den yrkade ändringen föranledd av att ett tidigare diffust och oreglerat utsläpp inordnats under ett reglerat punktutsläpp. Uppsamlingen och reningen av kadmiumhaltigt grundvatten har medfört mycket stor miljönytta. Trots att kadmiumutsläppen från avlopp 3 varit förhöjda har halten i ingående kylvatten minskat kraftigt. Det var mycket angeläget att åtgärda de diffusa kadmiumutsläppen och därför motiverat att i första hand söka leda vattnet genom en befintlig ledning, dvs. den lösning som också valdes när det visade sig att det fanns en relinad ledning att tillgå. Det fanns inga indikationer på att ledningen hade någon svaghet, vilket också framgår av att det krävdes omfattande utredning för att identifiera den felaktiga skarv som senare visade sig finnas.

Bolaget åtgärdade felaktigheten så snart den uppdagades och har fattat beslut om att så snart som möjligt anlägga en ny ledning. Sammanfattningsvis beror den yrkade ändringen på att ett tidigare oreglerat utsläpp omvandlats till ett reglerat utsläpp, en åtgärd som medfört stor miljönytta men som visat sig kräva en tillfällig lättnad i den provisoriska föreskriften.

Vad gäller *koppar* är frågan om utsläpp från kylvattensystemet komplex, och det bedömdes vid tillståndsprövningen lämpligt att bolaget utreder saken vidare. Utredningstiden ska användas till att identifiera och utreda exempelvis sådana situationer som nu uppstått med (av ännu okänd orsak) förhöjda kopparhalter. Bolaget arbetar aktivt med utredningar och åtgärder avseende metallutsläpp och att föreskrift P4 inte kan innehållas vad avser koppar (och kadmium) beror på omstän-

digheter som bolaget inte kunde förutse – just den typ av omständigheter som ska tillåtas inträffa och åtgärdas under en prøvotid.

De provisoriska föreskrifterna ska avspegla de nivåer som det är rimligt att verksamhetsutövaren innehåller under utredningstiden. I förevarande fall har det visat sig att kadmium- och kopparnivåerna är strängare än vad det är möjligt för bolaget att innehålla trots höga ambitioner och omfattande insatser. Verksamhetens sammanlagda utsläpp av kadmium och koppar till recipienten kommer med den yrkade ändringen inte att bli högre än tidigare år och miljökonsekvenserna av ändringen får därför anses godtagbara. Ändringen avser endast åren 2016 och 2017 och den provisoriska föreskriften kommer att ersättas med slutliga villkor efter att prøvotidsredovisning skett den 25 juli 2017. Sammantaget föreligger skäl att ändra föreskriften så som bolaget yrkat.

INKOMNA YTTRANDEN

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen tillstyrker att bolaget får begärda villkorslättnader under 2016. Villkoren har redan överskridits under året och bolaget har vidtagit de åtgärder som kan krävas för att förhindra villkorsöverskridanden i framtiden. Länsstyrelsen ser det dock som mer tveksamt att tillstyrka villkorslättnader även för år 2017. Det kanske är nödvändigt för koppar där bolaget ännu inte hittat orsaken till överskridandet. Åtgärderna för att minska övriga utsläpp bör dock redan fått effekt under år 2016 eller början av år 2017 och det finns ett utrymme i befintliga villkor för tillfälliga ökningar av utsläpp. Mark- och miljödomstolen bör därför överväga att begränsa begärda villkorslättnader till år 2016 för utsläpp av kadmium, zink och fosfor från det sanitära reningsverket samt för utsläpp av kadmium till kylvattnet.

Ändring av villkor 8 och 9

Bolaget anser att utsläppen från reningsverket är låga och att utsläppsökningen under åren 2016 och 2017 har liten betydelse i förhållande till de totala utsläppen från Rönnskärsverken. Länsstyrelsen delar inte bolagets bedömning. Villkoren är fastställda i verksamhetens tillstånd där utsläppens miljöpåverkan bedömts efter

synpunkter från såväl bolaget som tillsynsmyndighet och remissinstanser. Bolaget redovisar inga fakta som inte fanns tillgängliga när denna bedömning gjordes. Utsläppsökningarna under år 2016 kan inte anses vara försumbara. Ökningen av P_{tot} motsvarar ungefär utsläppen från reningsverk i Västerbotten som renar avloppsvatten från samhällen med 2 000 invånare uträknat utifrån inlämnade emissionsdeklarationer år 2015. Ökningen av utsläppen av kadmium och koppar från reningsverket är visserligen relativt liten i förhållande till de totala utsläppen från Rönnskärsverken men skulle vara en stor ökning av utsläppen från vilken annan industri eller gruvverksamhet i Västerbotten som helst.

Bolaget hävdar också att man drabbats av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs. Här delar länsstyrelsen bolagets uppfattning. Både när det gäller försämringen av reningsverkets funktion samt inflödet av kadmium och koppar i kylvattenavlopp förutsågs detta inte i tillståndet. Bolaget har i samråd med länsstyrelsen som tillsynsmyndighet vidtagit nödvändiga åtgärder för att spåra vad utsläppsökningarna beror på och hur de ska kunna förhindras.

Länsstyrelsen tillstyrker begärda villkorslättnader för år 2016. Villkoren har redan överskridits under året och bolaget har vidtagit de åtgärder som kan krävas för att förhindra villkorsöverskridanden i framtiden. Länsstyrelsen ser det dock som mer tveksamt att tillstyrka villkorslättnader även för år 2017. När det gäller reningsverket redovisar bolaget att man kommer att vidta åtgärder under slutet av år 2016 som bedöms tillräckliga för att förhindra fortsatta överskridanden av villkor. Det som återstår är provdrift och intrimning av doseringar m.m. Bolaget har i befintligt villkor 8 tillstånd till att under 10 av årets veckor överskrida villkorsgränserna för metaller. I villkor 9 anges villkorsgränsen för P_{tot} som ett årsmedelvärde varför det även här finns spelrum för tillfälliga förhöjningar av utsläppen. Länsstyrelsen anser därför att mark- och miljödomstolen bör överväga att begränsa begärda villkorslättnader för reningsverket till år 2016.

Ändring av provisoriskt villkor P4

Bolaget redovisar att de sammanlagda utsläppen av kadmium och koppar trots de redovisade utsläppsökningarna kommer att vara lägre än tidigare år eftersom

åtgärder i andra delar av verksamheten medfört att de diffusa utsläppen minskat. Länsstyrelsen menar dock att de redovisade utsläppsökningarna i kylvattnet är stora och det är felaktigt att tillgodoräkna sig åtgärder som krävs i andra villkor eller andra åtgärder som bolaget åtagit sig att vidta i samband med tillståndsprövningen. I tillståndet ställs krav på åtgärder som minskar utsläppen totalt sett och att bolaget då som skäl för tillfälliga villkorslättnader anger att utsläppen inte kommer att öka tack vare andra åtgärder som ingår i tillståndet räcker inte. För att nå miljö kvalitetsnormerna god kemisk och ekologisk status till år 2027 behövs utsläppsminskande åtgärder både för de villkorade och de diffusa utsläppen. Detta slogs fast inom ramen för tillståndsprövningen. Koppar och kadmium når idag inte god status varken i Kallholmsfjärden eller i Skelleftebukten.

Länsstyrelsen vill därför föra samma resonemang för överskridanden av den provisoriska föreskriften P4 som för villkor 8 och 9. Den provisoriska föreskriften har redan överskridits under år 2016 och bolaget har vidtagit de åtgärder man kan begära för att spåra och åtgärda utsläppen. Utsläppet av kadmium har redan spårats, utsläppet har åtgärdats och överskridanden av villkoret har inte skett sedan dess. Bolaget vill ha villkorslättnad även för år 2017 eftersom man trots detta inte kan garantera att överskridanden återkommer. När det gäller utsläppet av koppar pågår fortfarande spårningsarbete och källan är ännu inte identifierad. Prover har dock tagits och bör kunna leda till svar på frågan om varför de tillfälliga topparna vid elavbrott uppstår.

Länsstyrelsen anser att mark- och miljödomstolen ska medge den begärda ändringen av den provisoriska föreskriften P4 för år 2016 men samtidigt överväga om villkorslättningen är nödvändig även för år 2017. För kadmium har åtgärder redan vidtagits och det provisoriska villkoret kan överskridas tillfälligt under år 2017 utan att villkoret som årsmedelvärde överskrids. För koppar kan villkorslättnad behövas även för år 2017 eftersom orsaken till de tillfälliga överskridandena vid elavbrott inte spårats ännu. Det är dock viktigt att orsaken identifieras och att åtgärder vidtas så snart som möjlig för att minska de negativa konsekvenserna för recipienten

Bygg- och miljönämnden

Bygg- och miljönämnden anser att det är rimligt att bolaget får lättnader i villkor 8 och villkor 9 under år 2016 men att de befintliga villkoren återigen bör kunna gälla från och med år 2017.

Bygg- och miljönämnden anser också att den tillfälliga ändringen av den provisoriska föreskriften P4 bör kunna medges under år 2016. Avseende kadmium har bolaget klarlagt orsaken till de förhöjda halterna och har tagit fram en lösning. Avseende kadmium anser därför bygg- och miljönämnden att den tidigare beslutade nivån återigen bör gälla från år 2017. Då bolaget fortfarande utreder orsaken till den förhöjda halten koppar bedömer bygg- och miljönämnden att det kan finnas anledning att låta den sökta ändringen avseende koppar få gälla även under år 2017.

Bedömning och motivering

Det sanitära reningsverket har under en tid haft problem med att klara det villkor som gäller för BOD₇ och olika åtgärder, mer eller mindre framgångrika, har provats. Det är olyckligt att den senaste åtgärden har medfört problem med andra parametrar.

Eftersom bolaget redan har kommit fram till vilka åtgärder som ska genomföras och anger att ombyggnationen kan genomföras vid årsskiftet 2016/17 bedömer bygg- och miljönämnden att intrimning och provdrift bör kunna genomföras inom de befintliga villkoren under år 2017. Det är viktigt att den planerade åtgärden ger önskad effekt så att villkoren återigen kan klaras under år 2017.

Det är positivt att utsläppen av metaller till vatten kommer att minska i och med att reningsverket för granuleringsvatten har tagits i drift. Det är dock tveksamt om den förbättringen bör kunna få användas för att öka andra utsläpp, även om det är tillfälligt. Bygg- och miljönämnden anser att domstolen bör överväga om det är rimligt att tillåta en tillfällig ändring för kadmium även under år 2017. Bolaget har redovisat vilken åtgärd de planerar att genomföra för att åtgärda problemet.

För koppar bedömer bygg- och miljönämnden att situationen bör kunna få vara en annan då bolaget fortfarande utreder orsaken till de förhöjda halterna. Här kan lättnader även för år 2017 vara mer rimliga.

Bolaget anser att utsläppshöjningarna som lättnaderna i villkoren och den provisoriska föreskriften skulle medföra är acceptabla. Mängderna det handlar om kan anses små jämfört med verksamhetens totala utsläpp men bygg- och miljönämnden anser inte att de är utan betydelse för recipienten. Lättnaderna i villkoren bör därför inte bli mer generösa än vad som är absolut nödvändigt och miljömässigt acceptabla.

Bolagets svar

Ändring av villkor 8 och 9

Bolaget vidhåller att den yrkade ändringen är nödvändig även under år 2017. Ombyggnationen av det sanitära reningsverket framskrider enligt plan och den nya utrustningen förväntas vara på plats omkring årsskiftet, men därefter krävs en lång process innan reningsverket har nått säker och optimal funktion. Även under denna tid är den yrkade villkorsändringen nödvändig.

Drifttagandet av det ombyggda reningsverket omfattar följande steg. När installationerna är slutförda vidtar funktionstester av utrustningen. När dessa har genomförts och utrustningen kan tas i drift kan intrimningen av utrustningen påbörjas. Intrimning av ett reningsverk är komplext och omfattar ett stort antal parametrar som alla ska optimeras, såsom kemikaliedoserings- pumparnas gångtider och flöden, justering av uppehållstider (anpassning av kemikaliedoserings- punkten för att optimal reaktionstid ska uppnås), styrning och placering av givare, omrörarens hastighet, blandningsförhållanden och flödesstyrning (optimala flöden och nivåer i systemet) och utmatningshastighet för avskilt slam. Efter varje justering måste man inte bara invänta och kontrollera den direkta effekten, utan också utreda hur övriga parametrar påverkas och eventuellt måste justeras. Vad gäller justeringar i det biologiska reningssteget är processerna här långsamma och det kan ta upp till två månader innan man kan se hur en justering slutligt påverkar efterföljande

reningssteg. Det biologiska reningssteget kommer tidigare i processen än de nya installationer som nu görs, men måste ändå anpassas till den nya utrustningen.

Intrimningen av det sanitära reningsverket kan heller inte göras en gång för alla i början av året. Vattenkvaliteten hos det vatten som når det sanitära spillvattnet varierar nämligen säsongvis under året med avseende på flöde, temperatur och kemisk sammansättning. Vid vårflöden och kraftiga regn står det ofta dagvatten på planer och ytor, och grundvattennivån i marken är hög. Även om inträngningen av sådant vatten till ledningar och brunnar är mycket liten jämfört med ett kommunalt reningsverk, vet Bolaget av erfarenhet att den kan ha en relativt stor påverkan på egenskaperna hos det vatten som når reningsverket. Intrimning måste därför ske för de olika driftförhållanden som förekommer under ett år, så att man vet inför varje säsong hur reningsverkets olika parametrar ska ställas in.

Under intrimningsperioden genomförs utökad provtagning och kontroller av både in- och utgående vatten och dessutom i olika steg i reningsprocessen.

Sammanfattningsvis kommer alltså 2017 att behöva tas i anspråk för intrimning av den nya utrustningen. Hela intrimningen syftar naturligtvis till att utsläppen ska vara så låga som möjligt, även under intrimningsperioden, men Bolaget kan under denna period inte garantera att halterna av zink, koppar och P_{tot} i villkor 8 och 9 kommer att kunna innehållas. Behov av långa intrimningsperioder är inte ovanligt för reningsprocesser, exempelvis föreskrivs i tillståndet till verksamheten vid Rönnskärsverken att det nya reningsverket för granuleringsvatten (RV2) ska uppföras inom två år från lagakraftvunnen dom och att prøvotidsutredningen avseende verkets reningseffekt ska redovisas inom tre år från nyssnämnda datum, dvs. en intrimningsperiod om minst ett år.

Mot bakgrund av ovanstående är det nödvändigt att den tillfälliga ändringen av villkor 8 och 9 omfattar även år 2017. De förhöjda utsläppsvärdena har sin grund i omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs och de åtgärder som krävs för att komma till rätta med utsläppen kommer att ta ytterligare tid. Bolaget bedömer

inte att det utrymme för avsteg från de angivna värdena som finns i befintligt villkor 8 (10 veckor per år) är tillräckligt för att bolaget ska kunna säkerställa villkorsefterlevnad under år 2017. Utrymmet är lämpligt för naturliga variationer under ett normalår men är inte anpassat till de svårförutsedda fluktuationer som kan uppstå under en intrimningsperiod. Inte heller vad gäller villkor 9 har bolaget möjlighet att säkerställa att det begränsningsvärde för P_{tot} som anges i det ordinarie villkoret innehålls.

Ändring av provisorisk föreskrift P4

Bolaget vidhåller att den yrkade ändringen avseende kadmium är nödvändig även under år 2017. Även om orsaken till de förhöjda halterna är utredd kommer åtgärdandet inte att bli klart i tid för att bolaget ska kunna säkerställa att utsläppen av kadmium under år 2017 inte överstiger de ordinarie föreskrivna 30 kg.

Som bolaget beskrivit i sin ansökan om ändring kommer bolaget att anlägga en helt ny ledning med pumpsystem för kadmiumhaltigt grundvatten från lagerplats 27 till det centrala reningsverket. Detta kräver projektering, anläggningsarbeten och anpassning till övrig infrastruktur och enligt den nu fastställda arbetsplanen bedöms ledningen kunna tas i drift första veckan i juni 2017. I avvaktan på ledningens färdigställande har bolaget tätat den läckande skarv som identifierats som orsaken till läckaget. Detta är en provisorisk lösning och på sikt ska alltså det kadmiumhaltiga vattnet inte som idag ledas i regn- och spolvattensystemet.

Risken för utsläpp av kadmiumhaltigt vatten inträffar vid dämning, så ju mer vatten det är i regn- och spolvattensystemet, desto större är risken för utsläpp. Det är vid hög belastning som tidigare utsläpp har skett. Vattenflöden och nivåer är som högst i regn- och spolvattensystemet under våren, till följd av snösmältning i kombination med regn. 2017 års högsta belastning, och därmed utsläppsrisk, kommer alltså att infalla innan den nya ledningen kunnat tas i drift. Så hög belastning som då kan antas förekomma har inte förekommit sedan tätningen av den läckande skarven utfördes. Tätningen har alltså inte testats för den högsta belastning som den kan komma att utsättas för. Därför råder det, som bolaget tidigare har beskrivit, viss osäkerhet ifråga om tätningen har eliminerat läckagerisken fullt ut (vilket också är

skälet till att en permanent lösning i form av en separat ledning projekteras). Begränsningsvärdet avseende kadmium i föreskrift P4 speglar med hänsyn till omständigheterna inte den nivå som det är skäligt att kräva att bolaget innehåller under åren 2016 och 2017.

För det fall föreskriften ändras enbart för år 2016 vad beträffar kadmium, finns det således en reell risk för att bolaget nästa år återigen måste ansöka om ändring av föreskriften. Även process- ekonomiska skäl talar således för att föreskriften inte ska sättas till en nivå som det redan idag står klart att bolaget inte kan garantera att verksamheten klarar. Vad avser processekonomi bör det även beaktas att föreskriften ska ersättas av ett slutligt villkor när prøvotidsredovisningen givits in sommaren 2017.

Bolaget delar länsstyrelsens uppfattning att en utsläppsminskning på ett ställe i en verksamhet inte i sig är skäl för en utsläppshöjning på ett annat; bolagets ambition är alltid att ha så låga utsläpp som möjligt och ju lägre under det totala utsläppstaket man når desto bättre. Vid bedömningen av den yrkade ändringens skälighet menar bolaget dock att det är högst relevant att beakta att den yrkade utsläppsnivån är mycket lägre än de faktiska utsläpp som tidigare förevarit.

Av ovanstående skäl är den ansökta ändringen av föreskriften P4 nödvändig även under år 2017 vad avser kadmium.

DOMSKÄL

Målets handläggning

Målet har avgjorts utan huvudförhandling med en rådman och ett tekniskt råd.

Villkor 8 och 9

En verksamhetsutövare har i enlighet med 24 kap 8 § miljöbalken möjlighet att ansöka om ändrade villkor i en tillståndsdom om det är uppenbart att villkoret inte längre behövs eller är strängare än nödvändigt eller om ändringen påkallas av omständigheter som inte förutsågs när tillståndet gavs. Omständigheter som inte kan förutses kan vara exempelvis att det uppstår arbetssvårigheter som är svåra att

prediktera i ett tillståndsskede. Den praxis som finns på området har visat att om ett villkor ska upphävas eller mildras ska detta behandlas restriktivt (se bl.a NJA 2010 s.77, MÖD 2002:6).

Villkor 8 och 9 reglerar utsläpp till vatten från det sanitära reningsverket och P4 reglerar provisoriskt utsläpp av metaller till vatten från samtliga punktutsläpp utom från granuelringsanläggningen.

Det sanitära reningsverket har både ett biologiskt och ett kemiskt reningssteg där det biologiska reningssteget inkluderar en biobädd. Biobäddens funktion har visat sig inte vara optimal med den misstanken att vattnet är för näringsfattigt för att mikroorganismerna ska fungera. Försök har genomförts för att optimera funktionen och som en konsekvens av dessa försök synes även det kemiska steget har påverkats dock till sämre då flockningen inte fungerat som avsett under året. Bolaget har till följd av detta haft högre halter av utgående ämnen från renings-verket och därav ansökt om villkorslättnader under åren 2016 och 2017 för att komma tillrätta med problemet.

Både länsstyrelsen och bygg- och miljönämnden har tillstyrkt bolagets yrkanden om villkorslättnader för år 2016. För år 2017 har dock remissinstanserna inte tillstyrkt utan länsstyrelsen har uttryckt att det är tveksamt om det behövs och bygg- och miljönämnden har bedömt att intrimning och provdrift bör kunna genomföras inom de befintliga villkoren under år 2017.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det som tillstött i det sanitära reningsverket är av sådan karaktär att det är att betrakta som sådant som inte kunde förutses vid tillståndsprövningen. Villkorslättnader kan således accepteras under en rimlig period för att åtgärda detta.

Att villkorslättningen ska gälla under hela år 2016 framstår alla parterna och även för domstolen som lämpligt. Om den ska gälla under år 2017 synes det råda delade meningar om. Av bolagets framställning kan förstås att den biologiska reningsdelen

inte är trivial att drifta. Risken för suboptimering av faktorer eller någon parameter synes påtaglig vid en optimeringsprocess. Domstolen bedömer att även om ny reningsutrustning som ska installeras är på plats runt årsskiftet 2016/2017 så kan det ändå behövas under år 2017 att trimma in processen i sin helhet. Domstolen fastställer alltså att villkorslättning avseende villkor 8 och 9 ska gälla under både år 2016 och år 2017 för att ge bolaget en rimlig chans till att trimma in och optimera anläggningen.

Nivån på det av bolaget yrkade gränsvärdet för fosfor än innebär att mängden mer än fördubblas under perioden 2016 och 2017 om bolaget skulle släppa ut den maximala mängden. Domstolen bedömer dock att mängden, under den begränsade tiden det handlar om, två år, får bedömas som acceptabel i detta fall.

Bolaget har vidare yrkat att mängden zink som får släppas från det sanitära reningsverket ska lämnas oreglerad under samma period. Mängden zink som får släppas ut till vatten från den samlade verksamheten regleras i den provisoriska föreskriften P4. Mark- och miljödomstolen konstaterar att det är acceptabelt att det inte regleras specifikt den mängden zink som får släppas från det sanitära reningsverket under den begränsade perioden. I synnerhet då den totala mängden som får släppas från hela verksamheten är densamma som i nu gällande tillstånd.

Provisoriska föreskriften P4

Bolaget har även yrkat om lättnader av utsläppen från den samlade verksamheten av kadmium och koppar, vilka regleras i den provisoriska föreskriften P4.

Orsakerna till de förhöjda mängderna av kadmium anser bolaget ha utrett och härlett orsaken till en läckande skarv i en brunn i kylvattenavloppet varvid denna skarv har tätats. Det återstår för bolaget att nu dra en ny separat ledning för det kadmiumhaltiga pumpvattnet från lagerplatsen. Bolagets yrkande avseende kadmium innebär att mängden dels skulle vara oreglerad från det sanitära reningsverket dels att den mängd som får släppas totalt från verksamheten fördubblas. Här har båda motparterna haft invändningar mot att lättnader ska medges för år 2017 då de anser att åtgärder redan vidtagits som begränsar utsläppet. Domstolen anser att det är

synnerligen viktigt att mängden kadmium till vatten begränsas så snart möjligt och konstaterar att bolaget har genomfört både utredningar och åtgärder för detta. Den yrkade mängden för kadmium utsläpp är stor, även i förhållande till vad recipienten för med sig från andra källor. Trots detta, bedömer domstolen att det är viktigt för bolaget att ha vissa frihetsgrader under den tid återstående åtgärder görs såsom färdigställande av den ledningen.

Bolaget har även haft problem med att kopparmängderna till vatten är förhöjda. Här har bolaget ännu inte kommit underfund med orsakerna. Bygg- och miljönämnden och länsstyrelsen har båda uttryckt att det är rimligt att bolaget får lättnader även för år 2017 eftersom bolaget fortfarande utreder orsaken. Även domstolen finner att det är lämpligt att bolaget får lättnader avseende utsläppsmängden av koppar till vatten under åren 2016-2017, för att lösa problemet. Den yrkade mängden synes också vara acceptabel.

På grund av det ovan sagda ska Boliden AB:s begäran om ändring av tillstånd för åren 2016 och 2017 medges.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande senast den 12 januari 2017.

Anders Carlbaum

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Carlbaum, ordförande, och tekniska rådet Camilla Wolf-Watz.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.